ОРГАНІЗАЦІЯ ПІДГОТОВКИ ВИКЛАДАЧІВ ЄВРОПЕЙСЬКИХ ПРИКОРДОННИХ ЗАКЛАДІВ ОСВІТИ ДО ДИСТАНЦІЙНОЇ ФОРМИ НАВЧАННЯ

ORGANIZATION OF TRAINING OF TEACHERS OF EUROPEAN BORDER GUARD EDUCATIONAL INSTITUTIONS FOR DISTANCE LEARNING

У статті висвітлено організацію підготовки викладачів європейських прикордонних закладів освіти до дистанційної форми навчання з метою сприяння впровадженню передового європейського досвіду в систему професійної підготовки персоналу Державної прикордонної служби України. Розглянуто питання підготовки викладачів європейських прикордонних закладів освіти в межах спеціального навчального курсу з методики викладання прикордонно-спрямованих дисциплін, який надає викладачам, інструкторам, тьюторам і тренерам європейських прикордонних закладів освіти необхідні знання і навички для проведення занять як у контактний спосіб, так і онлайн.

Визначено, що необхідним є впровадження передового європейського досвіду з питань підготовки викладачів: використання оцінювальних рубрик для визначення рівня методичної підготовки викладача; впровадження найкращих практик фасилітації навчання прикордонників за дистанційною формою навчання, надання та отримання зворотного зв'язку, вирішення конфліктів, організація обговорення в онлайн-групах, застосування веб-квестів, гейміфікації, розвиток презентаційних навичок, навичок рефлексії, організації роботи в команді. Це гарантує, що після закінчення курсу випускники зможуть більш якісно виконувати функції викладача або тренера, у тому числі й у форматі дистанційного навчання на базі спільної освітньої веб-платформи агенції Фронтекс Virtual Aula. Автором визначено, що розробка і проведення навчальних курсів у контексті спільної професійної підготовки фахівців прикордонних відомств у країнах ЄС відбувається відповідно до спільних освітніх стандартів, основними із яких є уніфіковані програми підготовки європейських прикордонників і Галузева рамка кваліфікацій прикордонної сфери діяльності країн ЄС. Автором було узагальнено досвід організації спільної підготовки прикордонників у країнах ЄС з метою подальшого проведення порівняльних педагогічних досліджень і впровадження передового досвіду в систему підготовки фахівців Державної прикордонної служби України.

Ключові слова: викладачі, прикордонні заклади освіти, професійна підготовка, дис-

танційне навчання, країни Європейського Союзу.

The article reveals the organization of training of teachers of European border guard educational institutions for distance form of learning in order to facilitate introduction of European best practices in the system of professional training of personnel of the State Border Guard Service of Ukraine. The issue of training teachers of European border guard educational institutions is considered in the framework of the special training course on methodology of teaching border guard related subjects, which provides teachers, instructors, tutors and trainers of European border guard educational institutions with necessary knowledge and skills to conduct classes both in contact with the students and online.

It is determined that it is necessary to introduce the best European experience in teacher training: the use of marking rubrics; facilitation techniques of training border guards online, providing and receiving effective feedback, resolving conflicts, organizing discussions in online groups, using web-quests, gamification, development of presentation skills, reflection skills, teamwork. This ensures that upon completion of the course, graduates will be able to better perform the functions of a teacher or trainer, including in the form of distance learning on the basis of a joint educational web platform of the Frontex Agency Virtual Aula.

The author determined that the development and implementation of training courses in the context of joint training of border guards in EU countries is conducted in accordance with common educational standards, the main of which are Common Core Curricula for European border guards and the Sectoral qualifications framework for border guarding. The author summarized the experience of organizing joint training of border guards in EU countries in order to further conduct comparative pedagogical research and introduce obtained best practices in the system of training personnel of the State Border Guard Service of Ukraine.

Key words: teachers, border guard educational institutions, professional training, distance learning, countries of the European Union.

УДК 355.23;339.19
DOI <https://doi.org/10.32843/2663-6085/2021/31-1.4>

Ісламова О.О.,
канд. філос. наук,
старший викладач кафедри
іноземних мов
Національної академії Державної
прикордонної служби України
імені Богдана Хмельницького

Постановка проблеми в загальному вигляді.

Нині на європейському освітянському просторі, зокрема завдяки Болонському процесу, широко впроваджується студентоцентризований підхід до навчання. Основною та відправною точкою процесу створення освітньої програми є модель фахівця, який буде затребуваним на ринку праці [4]. Європейська агенція прикордонної і берегової охорони Фронтекс ініціювала створення стандартів викладання, які повинні забезпечувати нову якість

прикордонної освіти та підготовки і допоможуть здійснити поступовий перехід від викладацько-орієнтованого до студенто-орієнтованого навчання (шляхом практичного використання компетентнісного підходу і результатів навчання) [7].

За умов карантинних обмежень професійна підготовка європейських прикордонників вимагає реформування системи підготовки персоналу у прикордонних відомствах країн-членів ЄС із поступовим впровадженням дис-

танційної форм навчання, що потребує розроблення сучасних освітніх технологій, веб-платформ, електронних навчальних курсів, у тому числі на основі технологій змішаного і мобільного навчання.

Нині ми спостерігаємо, як закриваються навчальні заклади різних типів через стримування поширення COVID-19. Так, у 191 країні світу це призвело до того, що 1,57 млрд учнів і студентів (90% світового контингенту) були вимушені навчатися дистанційно [3]. З огляду на зростання уваги до підготовки прикордонників у форматі дистанційного навчання, агенція Фронтекс почала розглядати питання підвищення якості проведення курсів дистанційного навчання професійного спрямування для гармонізації та стандартизації роботи тренерів прикордонних закладів освіти країн ЄС відповідно до вимог системи забезпечення якості підготовки персоналу та викладання агенції FRONTEX, положень Болонського і Копенгагенського процесів, Галузевої рамки кваліфікацій (далі – ГРК) сфери охорони кордону країн ЄС [11], які сприятимуть результативності підготовки прикордонників та уніфікації підходів до планування і проведення занять [6].

Метою статті є характеристика підготовки викладачів європейських прикордонних закладів освіти до дистанційної форми навчання з метою подальшого впровадження набутого досвіду в систему професійної підготовки персоналу Державної прикордонної служби України.

Аналіз останніх досліджень і публікацій.

Досвід підготовки персоналу прикордонних відомств країн ЄС вивчали О. Кіреєв, С. Псьол, Н. Ринденко. Особливості професійної підготовки європейських прикордонників вивчали вітчизняні вчені А. Балендр, О. Діденко, Д. Таушан. Особливості дистанційного навчання прикордонників висвітлив І. Блощинський. Проте нині ґрунтовного аналізу організації підготовки викладачів європейських прикордонних відомств до дистанційної форми навчання практично не існує.

Виклад основного матеріалу. Відповідно до результатів аналізу потреб системи спільної професійної підготовки прикордонників під егідою агенції Фронтекс у межах Мережі прикордонних партнерських академій країн-членів ЄС було визначено необхідність організації спеціального навчального курсу з методики викладання прикордонно-спрямованих дисциплін, який надає викладачам, інструкторам, тьюторам і тренерам європейських прикордонних закладів освіти необхідні знання і навички для проведення занять як у контактний, так і у безконтактний спосіб (онлайн). Це гарантує, що після закінчення курсу випускники зможуть більш якісно виконувати функції викладача або тренера, у тому числі й у форматі дистанційного навчання на базі спільної освітньої веб-платформи агенції Фронтекс Virtual Aula (рис. 1) [10].

Рис. 1. Платформа електронного навчання європейської агенції прикордонної і берегової охорони Фронтекс

Навчальний курс спрямований на те, щоб дати змогу учасникам навчитися розробляти та викладати навчальний матеріал прикордонного характеру в умовах дистанційного навчання, а також компетентно оцінювати навчальні досягнення студентів (визначені результати навчання) після закінчення курсу або окремого модуля (рис. 2).

Цей навчальний курс призначений для представників прикордонних відомств країн-членів ЄС, які є:

- експертами з навчальних дисциплін прикордонної сфери діяльності, яким все ще потрібно вдосконалювати свої методичні навички щодо ефективної розробки, викладання та оцінювання результатів навчання студентів в умовах дистанційного навчання;
- розробниками навчальних курсів, які потребують додаткового досвіду в застосуванні інтерактивних методів проведення онлайн-тренінгів;
- кваліфікованими тренерами та розробниками курсів національних прикордонних відомств ЄС, які не знайомі з положеннями, політикою та процедурами організації професійної підготовки європейської агенції прикордонної і берегової охорони;
- тренерами або експертами з навчальних дисциплін прикордонної сфери діяльності, які мають обмежені знання сучасних методів викладання, крім орієнтованих на викладача (наприклад, читання зі слайдів PowerPoint презентації), яким необхідно знайомитися зі студентоцентрикованими методами викладання;

– досвідченими викладачами і тренерами, які розвивали свої навички викладання з точки зору «орієнтації на викладача», а не на студента;

– досвідченими викладачами і тренерами, які кваліфіковано розробляють навчально-матеріальне забезпечення та викладають на прикордонно-спрямованих курсах, але не знайомі з особливостями діяльності європейської агенції прикордонної і берегової охорони та відповідного мультикультурного середовища [8].

По завершенні цього навчального курсу студенти досягають специфічних професійних компетенцій, сформульованих на основі Галузевої рамки кваліфікацій сфери охорони кордону країн ЄС, яка є системою компетенцій, що описуються з точки зору знань, навичок, відповідальності та автономії та які узгоджено з Європейською рамкою кваліфікацій для навчання протягом життя.

Так, після закінчення цього курсу студенти *матимуть знання або розуміння*: мандату, політики, стандартів, стратегії та цінностей європейської агенції прикордонної і берегової охорони для розробки та викладання прикордонно-спрямованих дисциплін і навчальних курсів на загальноєвропейському рівні та в межах Мережі європейських прикордонних партнерських академій (Рівень за ГРК сфери охорони кордону – 5).

Будуть уміти: розробляти, оновлювати та адаптувати навчальний матеріал для курсів дистанційного навчання на основі принципів студентоцентризму, дотримуючись освітніх стандартів агенції Фронтекс, використовуючи різні стилі

Рис. 2. Головна сторінка електронного навчального курсу з методики викладання прикордонно-спрямованих дисциплін європейської агенції прикордонної і берегової охорони Фронтекс

викладання, щоб усі студенти могли досягти задекларованих результатів навчання; розробляти та оцінювати досягнення результатів навчання, включаючи експертну перевірку, для забезпечення конструктивного зворотного зв'язку зі студентами онлайн; управляти навчальною діяльністю групи онлайн, включаючи групову роботу, вирішувати проблеми та непередбачувані ситуації; ефективно спілкуватися онлайн, виявляючи повагу до різних студентів для підвищення ефективності навчання (Рівень за ГРК сфери охорони кордону – 5).

Нести відповідальність за: оцінювання якості навчання та вияв ініціативи щодо вдосконалення змісту та забезпечення досягнення стандартів підготовки Фронтекс (Рівень за ГРК сфери охорони кордону – 5).

Організація навчального курсу охоплює 3 модулі:

Модуль 1. Система загальноєвропейської професійної підготовки агенції Фронтекс (3 тижні онлайн в системі управління навчанням Virtual Aula, 23 навчальних години).

Модуль 2. Планування навчальних занять у межах навчальних курсів Фронтекс (Фаза самостійного навчання – 3 тижні, в системі управління навчанням Virtual Aula – 22 навчальні години, 24 навчальні години в контактній фазі навчання).

Модуль 3. Принципи викладання (Фаза самостійного навчання – 3 тижні, в системі управління навчанням Virtual Aula – 11 годин, фаза контактної

навчання – 4 дні, контактна фаза – 30 навчальних годин, фаза досвідного навчання – 2 тижні, навчання в системі управління навчанням Virtual Aula – 5 навчальних годин [7].

Зміст навчального курсу відображає різні вимоги до навчання цільової аудиторії відомств прикордонної та берегової охорони, а також доповнює та підтримує проведення навчальних курсів за освітніми стандартами агенції Фронтекс (рис. 3).

Так, структура зазначеного навчального курсу на веб-платформі Virtual Aula представлена такими розділами: «Вступ до навчального курсу», «Посилання на мобільну версію курсу», «Форуми для обговорення за кожним модулем»; «Результати навчання курсу»; «Квізи і веб-квести»; є додаткові онлайн ресурси (Регламент про європейську прикордонну і берегову охорону [8], Кодекс поведінки персоналу, Шенгенське законодавство); відеотека; оцінювання; досвідна фаза навчання; зворотній зв'язок і сертифікати про закінчення курсу.

У європейських прикордонних організаціях прикордонно-орієнтовані навчальні курси здебільшого проводять практики-експерти підрозділів охорони кордону, ніж викладачі прикордонних закладів освіти [2]. Використання практичного досвіду в підготовці значно підвищує її якість, але необхідно забезпечити, щоб ці експерти також мали навички передавати свої знання та формувати професійну компетентність інших.

Рис. 3. Зміст навчального курсу з методики викладання прикордонно-спрямованих дисциплін (Модуль 1, заняття 1 «Концепція і контекст змішаного навчання Фронтекс»)

З огляду на різноманітність представників цільової аудиторії прикордонних відомств країн ЄС, які володіють низкою компетенцій, і визнаючи, що багато потенційних студентів вже брали участь у неформальній освітній діяльності, застосовується модульний підхід до навчального курсу. Це повинно забезпечити індивідуальну навчальну траєкторію кожного студента, щоб він / вона могли розвивати необхідні знання та вміння, компетентність. Водночас модульна структура забезпечує гнучкий освітній процес, який забезпечує оптимальне використання і підготовку людських ресурсів, а також дозволяє визнавати попереднє навчання відповідно до системи забезпечення якості агенції Фронтекс.

Під час розробки навчального курсу увага звертається на активізацію попередніх знань і досвіду, що дозволяє студентам інтегрувати їх у наступний модуль. Для цього модулі повинні викладатися у зазначеному вище порядку, а студенти повинні засвоювати результати навчання кожного з попередніх модулів, щоб перейти до наступного. Змішаний підхід до навчання пропонує широкий спектр методів розробки та викладання навчального матеріалу. Модуль 1 викладається виключно через віртуальне навчальне середовище. Модулі 2 і 3 містять елементи контактного навчання для розвитку практичних навичок, проте підтримуються фазою самостійного онлайн-навчання для набуття знань за допомогою системи управління навчанням Фронтекс.

Окрім визначення прогресу навчання студентів щодо засвоєння визначених результатів навчання, стратегія оцінювання навчального курсу також підтримує оптимізацію результатів навчання студентів шляхом структурованого формативного зворотного зв'язку (Formative feedback). Стратегії оцінювання, які використовуються у всіх модулях, заохочують студентів використовувати власні знання та досвід, отримані під час оперативної-службової діяльності, та сприяють їх загальній підготовці до ролі тренера в мультикультурному середовищі Фронтекс. Кожен модуль має компонент онлайн-оцінки. Це необхідно для забезпечення чесного та об'єктивного процесу онлайн-оцінювання, а також ознайомлення студентів із платформою електронного навчання Фронтекс як інструментом для тренерів із інших курсів прикордонного спрямування.

Одним із варіантів формативного оцінювання курсу з методики викладання прикордонно-спрямованих дисциплін є проведення навчальних веб-квестів, які сприяють розвитку пізнавально-пошукових навичок студентів і дозволяють більш глибоко опанувати матеріал навчального курсу (рис. 4).

У модулях із фазами контактного навчання також передбачено практичні оцінки, пов'язані із плануванням та розробкою навчальних занять, використовуються і зворотний зв'язок. Стратегія оцінювання передбачає кожне оцінювання як окремі результати модулю, так і загальний

Рис. 4. Приклад навчального веб-квесту курсу з методики викладання прикордонно-спрямованих дисциплін

результат навчального курсу, необхідні для формування навичок проведення об'єктивного оцінювання, використання узгоджених оцінювальних рубрик і надання конструктивних відгуків. Надання оцінки партнерами (одногрупниками) є ключовим компонентом загальної стратегії оцінки навчального курсу. Стратегія визнає різний досвід і рівні досвіду студентів, досягнутих шляхом неформального навчання. Кожен метод оцінювання результатів навчання за модулями розроблений таким чином, щоб бути пристосованим до оцінювання попереднього навчання [1].

Усі види оцінювання (як формативне, так і сумативне (з отриманням відповідної оцінки по завершенні модуля або курсу) передбачають повторне оцінювання і проводяться відповідно до політики та процедур забезпечення якості Фронтекс із дотриманням принципів основних прав людини та Кодексу поведінки європейської прикордонної і берегової охорони (далі – Кодекс поведінки). Недотримання зазначеного Кодексу поведінки призводить до незарахування попередніх результатів навчання та відрахування студента із навчального курсу [4].

Під час фази самостійного (онлайн) навчання розглядаються такі питання:

1. Система управління навчанням Фронтекс.
2. Кодекс поведінки персоналу європейської прикордонної і берегової охорони.
3. Організація та завдання європейської прикордонної і берегової охорони.
4. Оперативно-службова діяльність та організація професійної підготовки європейської прикордонної і берегової охорони.
5. Забезпечення якості підготовки агенції Фронтекс.
6. Студентоцентрований підхід у навчанні.
7. Принципи створення ефективної презентації.
8. Роль тренера в оцінюванні.
9. Основні можливості MOODLE в роботі тренера.

Під час контактного навчання студенти вивчають і вдосконалюють навички із:

1. Навички фасилітації під час дистанційного навчання.
2. Надання та отримання зворотного зв'язку.
3. Вирішення конфліктів.
4. Організація обговорення в онлайн-групах.
5. Невербальне спілкування.
6. Презентаційні навички та гейміфікація.
7. Навички рефлексії.
8. Організація роботи в команді.

Учасникам пропонуються практичні завдання для виконання у групах. Кожне практичне завдання презентується у міні-групах з метою отримання зворотного зв'язку від учасників і тренерів. З метою оцінювання рівня знань кожен учасник проводить

відкрите заняття, яке оцінюють як учасники, так і тьютори відповідно до спеціальних оцінювальних рубрик агенції Фронтекс; надає зворотний зв'язок відповідно до оцінювальних рубрик. На завершення навчального курсу в рамках завдання із фасилітації рефлексії учасників "World Café" («Світове кафе») вони креативно, створюючи у міні-групах постери із візуалізацією результатів навчання, обговорюють позитивні та негативні аспекти в організації та проведенні курсу.

Фаза досвідного навчання триває протягом чотирьох тижнів після закінчення 3 модуля. Мета цієї фази навчання полягає у тому, щоб дати учасникам можливість застосувати отримані знання на практиці під час самостійної розробки та проведення навчальних занять.

Навчальний курс агенції Фронтекс пройшов процедуру зовнішньої акредитації за європейськими стандартами організацією City and Guild (Великобританія). Це дозволяє агенції Фронтекс видавати тренерам із прикордонних питань сертифікати, які визнаються у майже всіх країнах ЄС і світу.

Висновки. Використання європейських підходів гармонізованої підготовки персоналу прикордонних відомств і методики проведення занять дозволить Державній прикордонній службі України вийти на сучасний європейський рівень підготовки прикордонників, а також дасть можливість для подальшого розвитку технології дистанційного навчання та впровадження спільної освітньої веб-платформи європейських прикордонних відомств для активної участі в мережі прикордонних партнерських академій, акредитації власних навчальних курсів на загальноєвропейському рівні, що сприятиме мобільності студентів, курсантів і викладачів в межах європейських прикордонних програм академічної і професійної мобільності.

Визначено, що нині необхідним є впровадження передового європейського досвіду з питань підготовки викладачів (використання оцінювальних рубрик для визначення рівня методичної підготовки викладача або інструктора; впровадження найкращих практик фасилітації навчання прикордонників за дистанційною формою навчання, надання та отримання зворотного зв'язку, вирішення конфліктів, організація обговорення в онлайн-групах, застосування веб-квестів, гейміфікації, розвиток презентаційних навичок, навичок рефлексії, організації роботи в команді).

Підготовка викладачів за загальноєвропейськими стандартами є необхідною для Національної академії Державної прикордонної служби України як партнерської академії агенції Фронтекс. Необхідним є і поглиблення співпраці з прикордонними відомствами країн-членів ЄС у питаннях впровадження уніфікованих програм підготовки, сучасної методики підготовки персоналу, а також

участі в європейських грантових програмах прикордонного спрямування. Вивчення особливостей організації підготовки викладачів європейських прикордонних закладів освіти до дистанційної форми навчання уможливило проведення порівняльних досліджень і подальше впровадження отриманого досвіду в освітній процес закладів освіти українського прикордонного відомства.

Перспективи подальших досліджень полягають у вивченні європейського досвіду дистанційного навчання прикордонників на основі сучасного навчально-методичного забезпечення, технологій мобільного навчання, віртуальної і доповненої реальності.

БІБЛІОГРАФІЧНИЙ СПИСОК:

1. Balendr A., Biletskyi V., Iakymchuk A., Sinkevych S., Korolov V., Bloshchynskyi I. (2019). Implementation of European Border Guards' Common Educational Standards in Ukraine: comparative Analysis. *Romanian Journal for Multidimensional Education / Revista Romaneasca pentru Educatie Multidimensionala*, 11(2).
2. Балендр А. (2017). Характеристика рівнів галузевої рамки кваліфікацій для підготовки прикордонників країн Європейського Союзу в академічній освіті. *Педагогічний дискурс*, (22), 9–14.
3. Організація освітнього процесу у школах України в умовах карантину : аналітична записка. Київ : Київський університет імені Бориса Грінченка, 2020.
4. Рашкевич Ю. Болонський процес і нова парадигма вищої освіти : монографія. Львів : Вид-во Львівської політехніки, 2014. 168 с.
5. Balendr A. Current Status and Prospects for the Quality Assurance in Border Guards Training: european Experience. *Comparative Professional Pedagogy*. 2018. Vol. 8. №. 4. P. 20–25.
6. Common Core Curriculum for Border Guard Basic training in the European Union (CCC 2017). Produced by Frontex Agency in cooperation with EU Member States and Fundamental rights organisations Warsaw, Rondo ONZ 1, 2017. 343 p.
7. Frontex Training Strategy (2015). Warsaw, Poland: european Agency for the Management of Operational Cooperation at the External Borders of the Member States of the European Union.
8. FRONTEX Virtual Aula. URL: <https://aula.frontex.europa.eu> (last accessed: 08.04.2020).
9. Regulation (EU) 2016/1624 of the European Parliament and of the Council of 14 September 2016 on the European Border and Coast Guard. URL: <https://eur-lex.europa.eu/legal-content/EN/TXT/?uri=CELEX%3A32016R1624>.
10. Training Needs Assessment report (2016). Warsaw, Poland: european Agency for the Management of Operational Cooperation at the External Borders of the Member States of the European Union. URL: <http://sro.sussex.ac.uk/>.
11. Sectoral Qualifications Framework for Border Guarding. FRONTEX. Warsaw : Rondo ONZ 1, 2013. Vol. 2. 173 p.